

La meva llengua és la meva lògica

Entrevista a Jaume Reixach

ROSA-VICTÒRIA GRAS I PERFONTAN

Jaume Reixach és capellà i escriptor. Llicenciat en teologia (a la Pontificia Universitat Gregoriana de Roma) i en filosofia i lletres (a la Universitat Autònoma de Barcelona), ha estat director del Col·legi Diocesà de Santa Maria del Collell i rector de la parròquia de la Catedral de Girona. Actualment és rector de Sant Martí de Riells. Col·labora habitualment en diversos diaris i revistes (*Avui*, *El Punt*, *La Vanguardia*, *Foc Nou*, *Ciervo*, *El Senyal*, *Recull*, *Aquí Riells...*). Ha publicat *Deures i lleures* (articles), *Funció de títelles per a gent gran* (narrativa), *Barcelona 92* (narrativa), *El dia que em vaig conèixer* (articles en diaris) i, conjuntament amb Josep M. Marquès, *La parròquia de Santa Maria de Blanes* (història).

—Vós sou capellà, un home de conviccions religioses profundes, i també de plena consciència de ciutadà català. Volem demanar-vos si us hi sentiu bé, dins aquesta nostra Església?

—En algunes coses sí, en d'altres no tant. Voldria que fos més oberta i plural, més atenta als drets humans, més sensible a la realitat dels qui pateixen algun tipus de marginació i més fraterna; en una paraula, voldria que fos més propera a l'esperit de Joan XXIII i a les tesis del Vaticà II en tots els àmbits.

—Què se n'ha fet, d'aquell document, *Arrels cristianes de Catalunya*?

—Jo també ho voldria saber. És força evident que alguns l'han desat al calaix de la memòria; d'altres, en canvi, el tenen (el tenim) ben present. És un document d'identitat que dona molt de si.

—Qui sap parlar ara com aquells homes admirables (Torras i Bages, Cardó, Ramon Masnou...) que tant estimaven o estimen Catalunya?

Jaume Reixach

—L'amor a Catalunya no s'ha extingit; conec moltíssims capellans de base i moltíssims seglars que el viuen. Pel que fa a les veus *potents*, vull recordar que no en manquen: el Pare Batllori, recentment desaparegut, l'ex-abat de Montserrat, Cassià M. Just, poetes com Climent Forner, capellans com Modest Prats o Josep M. Ballarín, seglars com Fèlix Martí o Josep M. Terricabras (filòsof), i tot l'equip de *El Pregó*: Casimir Martí, Josep M. Totosaus, Jesús Huguet, Francesc Vergés... I molts d'altres. La llista seria llarga.

—¿Voleu dir que el missatge de Jesús demanava dedicació exclusiva a ONGs de tota mena, a compromisos interminables, a solidaritat indiscutible, a atenció constant als més pobres...?

—Diria que sí. El missatge de Jesús demana compromís; sobretot compromís amb els més pobres. Defensar la llengua i la pròpia identitat, quan aquesta és discriminada, també forma part d'aquest compromís. La pobresa no és sols manca de diners; la manca de drets (o la manca de legalitat i reconeixement) és també una forma (a vegades extrema) de pobresa. És el cas de moltes minories.

Rosa-Victòria gras (esquerra) i Jaume Reixach (dreta)

—On és l'amor fratern que l'Església ha d'infondre?

—No fa gaire el jesuïta Jon Sobrino, entrevistat per TV3, va recordar-nos que en aquest món no solament hi ha llei (o justícia), sinó que també hi ha gràcia. La *justícia infinita* que alguns persegueixen l'hauríem de canviar per *misericòrdia sostenible*, un concepte nou i globalitzador que ens implica a tots. També va dir que Déu passa pel món a través de la gent bona. Hauríem de preguntar-nos, doncs, si l'absència de Déu en el nostre món, que sovint lamentem, no és en realitat absència de gent bona. Cal convocar la gent bona i posar-la en moviment per un món millor, més fraternal.

—On és, per als catalans, l'atractiu de l'Església?

—Nosaltres l'hem de fer atractiva, vivint la fe i projectant la caritat des de la nostra identitat. Siguem universals sense deixar de ser catalans!

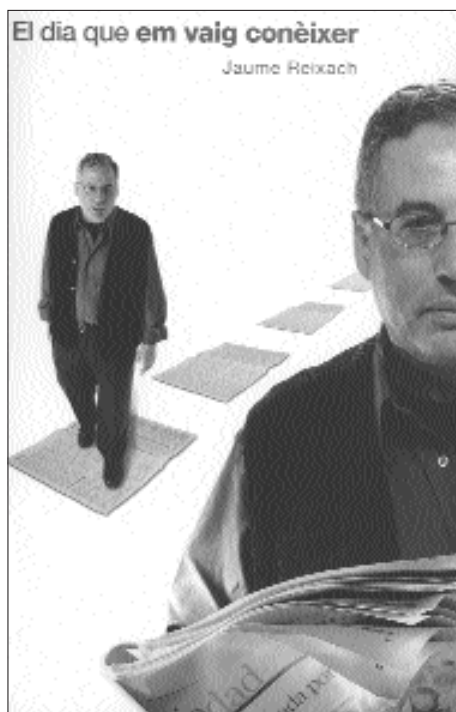
—Sou rector de Riells, i no cal dir que en vós hi veiem un paral·lelisme amb mossèn Pere Ribot, que era també home de lletres i home d'església.

—Doncs sí, sóc rector de Riells perquè el llavors bisbe de Girona, Jaume Camprodon, que té un vessant catalanista molt fort, molt clar i al mateix temps molt evangèlic, va voler que aquell Riells, petit i bufó, en fer el traspàs mossèn Pere, no es quedés sense rector. El bisbe Jaume volgué tenir providència del que mossèn Pere havia creat, que era com un focus, una llar, un caliu de catalanisme, i per això va tenir un amor especial per a homenatjar-lo. M'ho va dir explícitament: «Voldria que mantinguessis el caliu de mossèn Pere.» Això és tota una sort per a mi, perquè tinc una parròquia que, per petita, ningú no m'enveja i que em deixa temps lliure per a dedicar-me a altres activitats culturals durant la setmana, cosa que avui estic fent.

—Entrem en l'essència de la vostra carrera. Sou escriptor i poeta, esteu totalment vinculat als Premis Recull. Voldríem saber primerament la importància i la concreció d'aquests dots i, després, el secret de la inspiració, de la constància i de la vivor que us impregna.

—En primer lloc vull agrair aquestes vostres paraules, tan boniques, que no

sé si mereixo. L'essència del que anomeno la meua *carrera* (que no sé si és tal) és la meua vocació. Sempre he volgut ser capellà i home de lletres; sempre he cregut en els beneficis de la cultura. Vaig estudiar al Seminari de Girona i posteriorment vaig llicenciar-me en teologia a la Pontificia Universitat Gregoriana de Roma. No content amb això, vaig voler llicenciar-me en filosofia i lletres (llengua i literatura catalanes) a la Universitat Autònoma de Barcelona, cosa que vaig fer sense gaire esforç perquè m'agradava. Estic content de tenir camp obert en diferents diaris i revistes: *Avui, El Punt, La Vanguardia, Foc Nou, El Ciervo, El Senyal, Recull, Aquí Riells...* En totes

aquestes publicacions hi col·laboro regularment; en d'altres (*Serra d'Or, Revista de Girona*, etcètera), quan m'ho demanen. He publicat diversos llibres i em desplaço contínuament per fer conferències o per participar en programes de ràdio i televisió. A Catalunya Ràdio hi col·laboro en les tertúlies d'Antoni Bassas i en les de Gaspar Hernández; també tinc un espai («El contrapunt») a Catalunya Cultura; pel que fa a TV3, participo en el «Bon dia Catalunya» i en «Signes del temps».

¿El secrets de la inspiració, em demaneu? No hi ha cap secret i sí molta lectura (diaris, revistes, llibres —comentar les novetats literàries és una altra de les meves feines— i molta observació de la realitat, de les coses que passen,

per a crear opinió. Cerco de llegir la realitat amb ulls cristians. Pel que fa a la constància (i a l'ardor que generosament m'atribuïu), tampoc no hi ha cap secret. M'agrada el que faig: és la meua vocació.

—Les vostres activitats mediàtiques són notòries, i, com a periodista, us feu llegir, precisament perquè dieu les coses clares. Heu tingut problemes en aquest sentit?

—Sí, he tingut problemes, sobretot en algunes publicacions que depenen directament de l'Església, com el setmanari *Catalunya Cristiana*. Em censuraven alguns articles i ho vaig deixar córrer. També vaig tenir problemes amb Ràdio Estel, per la mateixa raó, suposo: no els devien agradar algunes coses que deia i em van (amablement) acomiadar. Són coses que passen. Per això em sento més de gust en publicacions laiques, com ara els diaris, on tinc el meu propi espai i ningú no em censura.

—En què voldríeu que fossin colpits els lectors i oients?

—Bona pregunta! Però, quan escric o quan opino en les tertúlies, no penso en un lector o en un oient concret, sinó en la meua pròpia coherència. El que més em plau, ja ho he dit abans, és mirar la realitat amb ulls cristians i catalans. I no perdo l'esperança (o la il·lusió) que algú pugui compartir els meus punts de vista, els quals, d'altra banda, són els de molts creients catalans. No estem mai sols.

—Parlem del vostre vessant nacionalista i del compromís amb la llengua.

—El meu compromís amb la terra i amb la llengua em ve de molt lluny: de sempre. Sóc cristià i sóc català (o català i cristià), i he procurat fer-me adult en totes dues coses, llegint, aprenent, observant, escoltant, compartint... La llengua i la terra són de cadascú i de tothom.

—És veritat que 'és català qui viu i treballa a Catalunya'?

—És una definició generosa, a la qual, perquè sigui completa, cal afegir un detall: «És català tothom qui viu i treballa a Catalunya... i se senti català.» Perquè, si no se'n sent, encara que visqui i treballi a Catalunya, serà un foraster; però, si se sent català, ho serà com el primer, encara que no visqui ni tre-

balli a Catalunya. En aquesta qüestió de pertinença el sentiment és important. Hi ha molta gent que se senten del Barça i no en són socis ni van al camp. És un exemple del que vull donar entenent: el sentiment de pertinença és primordial.

—La Llei de política lingüística, aprovada fa cinc anys, creieu que ha funcionat?

—No del tot; entre altres coses, perquè no ha aconseguit de millorar el sentit de pertinença. Això no s'aconsegueix amb lleis.

—També us volia demanar què penseu de la unitat de la llengua, que ja s'havia solucionat fa uns quants anys i que ara es torna a remoure.

—Jo, que sóc una persona de Blanes i hereu literari de Ruyra, sóc conscient de la feina que va fer aquest home, justament a la inversa del que avui es predica. Tot i tenir el seu propi dialectalisme, va advocar per la unitat. Primer va escriure en castellà i cercava la glòria dels romàntics; en canvi, quan adoptà el català com a llengua, va ser molt conscient d'elevat a la categoria literària el parlar del poble. Era una persona que treballava amb molts diccionaris, sobretot amb el *llatí*, mare de les parles romàniques; per tant, les paraules del poble les polia. Essent una persona propera a Fabra i escrivint i col·laborant en el diccionari normatiu, no era partidari dels dialectalismes; era partidari d'una llengua única, forta, comuna a tothom, perquè és el que en aquell moment s'estava fabricant normativament. En canvi, en la seva obra literària fa concessió als dialectalismes per la gràcia del parlar blanenc (llegiu *El rem de trenta-quatre*), per una puresa anterior a la normativa, que ell respecta; però això sols en els diàlegs; en la prosa que ell crea, en les descripcions, no; ací hi cerca la unitat, és normatiu.

—Com veieu el català al carrer i en els mitjans de comunicació?

—Al carrer, malament, perquè ni tan sols ens esforcem a parlar-lo sempre, sinó que responem en castellà a qui se'ns adreça en castellà, malgrat que ens entenguin en català. Tenim una arrel molt profunda d'incompresos, de perseguits, de persones que volem fer-nos comprendre i fer-nos agradar —ho entenc perquè la meva funció de capellà és també una mica aquesta, en

què estàs obligat a voler quedar bé—. Però, és clar, ens falta el sentit d'identitat, ens falta el sentit de la precarietat de la llengua i d'entendre que és un esforç de tots plegats mantenir-la. Quant als mitjans de comunicació, trobo molt interessant aquesta aportació d'última hora, la d'aquest noi, en Mikimoto, perquè en l'entrevista que li feia *El Punt* vaig veure que jo coincidí amb la seva tesi de fons: ell no perdona que en els mitjans de comunicació es vagi barrejant català i castellà amb tanta facilitat per fer la gracieta. Jo posaria d'exemple justament en Buenafuente, el qual, llevat d'això, em cau molt bé. M'adono i sóc conscient que aquesta barreja no és justa; per tant, els

mitjans de comunicació han de fer un examen de consciència per la responsabilitat que tenen en la nostra llengua.

—Davant un espanyol resident ací, en quina llengua us expresseu?

—M'expresso en català. I crec que tots els catalans ho hauríem de fer.

—Vós, com a escriptor, teniu alguna dificultat a l'hora de fer tria del lèxic?

—A fer tria, no hi tinc dificultat; la dificultat la trobo en la dislèxia, en la diglòssia que tots patim una mica. És clar, jo llegeixo també molt en castellà, perquè sóc un enamorat de la literatura. Això no em faria cap mal si no patíssim totes aquestes precarietats en la nostra llengua; però me'n fa, perquè

encara no m'he pogut treure del tot l'herència negativa del franquisme.

—Al País Valencià hi ha publicacions d'una qualitat sorprenent pel que fa a la llengua catalana, d'un lèxic acuradíssim.

—Suposo que tots aquests que van per tan bon camí mantenen una postura de resistència que nosaltres hem perdut.

—¿Penseu que els gramàtics, els lingüistes, no tenen gaires prejudicis, que podríem assimilar a això que també és l'autòodi del català i que rebaixen tot allò que és autòcton, per acostar-nos al castellà o perquè no ens distingim gaire a través de la nostra expressió?

—Crec hi ha dos tipus extrems de lingüistes: en conec alguns que rebaixen tot allò que és autòcton, diria que amb frivolitat, i d'altres que potser no perceben prou la realitat i es mantenen massa durs normativament, tipus Artells. Sospito que la batalla la guanyen els qui atorguen facilitats, perquè aquest món és un mercat.

—Les traduccions d'obres de teatre angleses, fetes per gent que tenen bons coneixements de l'anglès però no gaires del català, sovint són material pràcticament inservible...

—Tot va a parar a la mateixa causa. La consciència de llengua ens hauria de portar a un terreny comú, a percebre la dificultat; aleshores, des de diferents parcel·les i treballant tots en un mateix sentit, caldria dignificar la llengua catalana, la nostra, que perd. Per tant, cadascú, des de la seva responsabilitat i la seva parcel·la, hauria de treballar amb una clara consciència que, com a més gent s'arriba, més exigència es demana. I això no hi és, per la raó que la nostra societat ho ha convertit tot en mercat. Vivim amb un estil mercantilista, de regateig, de funcionalitat, de cosa pràctica, d'anar de pressa...; tot es compra, tot es ven. És clar, el debat de la llengua és anterior a tot això, és més fort que tot això i no es pot mirar des dels vessants que he dit, perquè aleshores es transforma en un negoci que malportem, i crec que és un mal negoci. Estic segur d'una cosa: si en tractar-se de llengua anéssim al camp de l'ètica i dels principis, aquesta fidelitat ens faria arribar a tots a un terreny comú, beneficiós per a la nostra persona i per a la nostra llengua en general; la infidelitat als principis, en canvi,

crea el camp qui pugui.

—**Digueu unes quantes paraules i algunes frases que cregueu que hem de recordar.**

—En tinc unes quantes. Ja de molt jovenet vaig escriure un poema (*Un glop*) en el qual deia:

Cal que estimem
i que diguem
ben fort, ben clar
el que sentim i el que volem
sense esperar demà.

Aquest poema, convertit en cançó, va ser premiat en el III Certamen de Cançó Catalana, a la Selva del Camp; el cantava Salvador Escamilla. Després els certàmens de cançó catalana van ser prohibits. L'esperit d'aquell poema, amb música de Mn. Albert Taulé, el retrobo en aquestes dues estrofes de Mn. Climent Forner:

Cal, si volem salvar-nos,
que aprenguem a estimar
i a dir paraules pures com el dia primer.
El pa, la pau, la pàtria, l'amor, la llibertat,
brases que encara cremen
sota la freda cendra.

Sempre hem d'aprendre a estimar i a estimar-nos. Fixa't que el poeta (en

aquest cas, Climent Forner) posa *la pàtria* al mateix nivell que el pa, la pau, l'amor i la llibertat. Fernando Pessoa deia que la seva pàtria era la llengua portuguesa. Amb la mateixa raó jo dic que la meua pàtria és la llengua catalana. I no en tinc prou amb parlar-la; m'agrada d'escriure-la, perquè estic convençut, com Heinrich Böll, que «no hi ha forma més alta de pertinença a un poble que escriure en la seva llengua». La meua llengua és la meua lògica.

—**Sobre l'Any Ruyra, tot just posat en marxa, sabem que us ha multiplicat l'activitat. On n'heu parlat i d'on ve aquesta admiració per Ruyra?**

—Ruyra és un escriptor blanenc que admiro des de sempre, perquè també sóc blanenc. El meu pare, que va estudiar al seminari gràcies a una beca del senyor Ruyra, m'induí a llegir-lo de ben jovenet. Vaig aprendre a mirar Blanes —les coses benignes de Blanes— amb els ulls de Ruyra. Un cop al seminari, el llegia per no enyorar-me, i el continuo llegint i rellegint. He escrit sobre Ruyra i n'he parlat en moltíssims llocs, però enguany, per ser més concrets, he publicat articles sobre ell (que m'han dema-

nat) en *Serra d'Or*, *Foc Nou*, *Revista de Girona*, *Recull* i algunes altres revistes. També tinc pendants conferències a Girona, a Sils, a Santa Coloma, a Hostalric i, no cal dir-ho, a Blanes, on ja vaig fer el pregó que encetava l'Any Ruyra. Admiro la prosa d'aquest escriptor, participo de l'admiració que li tenia Pla i que ell mateix em confessà diverses vegades. I qui diu Pla diu Serrahima, Josep M. Capdevila, Josep Carner, Garcés o Domènec Guansé. La prosa de sant Joaquim Ruyra (com diu Guansé) va tenir més admiradors que no pas detractors. Ruyra participà en la construcció del diccionari normatiu de Fabra, va mantenir converses lingüístiques amb Verdaguer i d'altres: la seva preocupació per la llengua literària és inqüestionable. D'altra banda, era un bon cristià, un esperit franciscà. El seu testament espiritual es troba en un sonet, *Fe*, que és una meravella, el millor que va escriure. Joaquim Ruyra és un model a seguir: les seves narracions conserven l'encant del paradís perdut; són records d'infantesa d'un escriptor convers i un cristià igualment convers. I penso que una mica de conversió, és a dir, abraçar la causa amb nova convicció, ens convé a tots. ♦

ciutat de festivals

Sant Feliu de Guíxols
COSTA BRAVA - EMPORDA

20
anys

Festival Internacional de
Cinema del Medi Ambient

Del 30 de maig al 8 de juny de 2003

20
anys

Festival Internacional
de la Porta Ferrada

Del 5 de juliol al 30 d'agost de 2003